

Alras bemerkte ik, dat langs den aangeduiden weg het kerkhof in geen geval te bereiken zou zijn. De bedoelde gang was afgesloten door een bouwvallige, maar niettemin goed verzekerde deur, waarboven de bekende doodsattributen prijkten. Naden en kieren veroorloofden een blik te slaan in deze gang en bij die inspectie bleek, dat de toegang aan de andere zijde der deur gebarricadeerd was met allerlei daar neergeworpen ongerechtigheden. Een voorkomende buurvrouw van dezen miniatuur-Augiasstal, wie ik om nadere inlichtingen vroeg, deelde me mee, dat het kerkhof van haar woning uit was te zien, maar niet te bereiken. Indien ik echter een gang in de Jan van Loonslaan insloeg, zou ik daar vermoedelijk een koopman „in alle dingen” in zijn pakhuis aantreffen. Uit dit pakhuis kon men op het kerkhof komen.

De bewuste gang bleek te leiden naar een binnenplaatsje, eertijds een hofje, maar waarvan de huisjes nu als pakhuis in gebruik waren. In één van die gebouwtjes trof ik den markt-koopman aan. Hij was de welwillendheid zelf en leidde me zijn duistere heiligdom door, waar alles wat een Rotterdamse oudroestmarkt aan heerlijkheden oplevert in zoete harmonie bijeen lag. Over rattenholen, door half verteerde planken overbrugd, bereikte ik een klein raam in den achterwand. Het venster werd voor me geopend. Ik stak mijn hoofd naar buiten en ontdekte – niets wat op een kerkhof leek: alleen de wildernis, die ik u hiervoor beschreef. Mijn vriendelijke leidsman wist me zonder kleerscheuren en zonder dat ik een nuttig gebruiksvoorwerp – meer passend in een slaapkamer dan op een doodenakker en juist onder het raam gedeponeerd – ter ziele bracht, aan de andere zijde te brengen en nu stond ik dan op de

SPAANSCH-PORTUGEESE ISRAËLIETISCHE BEGRAAFPLAATS,

het oudste nog bestaande kerkhof in onze stad.

Een tocht tusschen de reeds dorrende brandnetels deed me verschillende grafsteenen ontdekken. Één trok reeds dadelijk de aandacht, doordat hij beschut werd door een houten overkapping en van wit marmer was vervaardigd.